

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 28 luvun sekä pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kolme uutta rikostunnusmerkistöä, joiden nimikkeet ovat moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus sekä lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta tuomittaisiin se, joka ottaa luvattomasti käyttöönsä toisen moottorikäyttöisen kulkuneuvon. Moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi ja kuusi kuukautta. Törkeän ja lievän tekemuodon määrittelyt noudattaisivat pitkälti törkeän ja lievän luvattoman käytön tunnusmerkistöjen muotoilua. Törkeässä tekemuodossa merkittävä vahinko tai haitta voitaisiin

kuitenkin arvioida myös objektiivisesti uhrin olot huomioon ottavan arvioinnin lisäksi. Törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita sakkoa. Pakkokeinolakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että säännökset jokamiehen kiinniotto-oikeudesta ja henkilöntarkastuksesta soveltuisivat myös silloin, kun epäilyn kohteena oleva rikos on lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto.....	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2. Ruotsin, Norjan ja Tanskan lainsäädäntö.....	6
2.3. Nykytilan arviointi.....	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	8
4. Esityksen vaikutukset	10
5. Asian valmistelu.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	11
1. Lakiehdotusten perustelut	11
1.1. Rikoslain 28 luku.....	11
1.2. Pakkokeinolaki.....	14
1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen.....	14
5 luku. Etsintä	15
2. Voimaantulo	15
LAKIEHDOTUKSET.....	16
rikoslain 28 luvun muuttamisesta.....	16
pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	18
LIITE	20
RINNAKKAISTEKSTIT.....	20
rikoslain 28 luvun muuttamisesta.....	20
pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	22

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Erillinen moottoriajoneuvon luvatonta käyttöä koskeva pykälä poistettiin rikoslaista (39/1889) sen kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa, joka tuli voimaan vuonna 1991. Nykyään ajoneuvorikoksiin sovelletaan varkauden, luvattoman käytön, törkeän luvattoman käytön ja lievän luvattoman käytön tunnusmerkistöjä. Valtaosa rikoksista tuomitaan luvattomina käyttöinä. Törkeän luvattoman käytön soveltamisedellytykset ovat niin tiukat, että sitä sovelletaan erittäin harvoin.

Nykyinen lainsäädäntö ja rangaistuskäytäntö on herättänyt paljon keskustelua, mikä johtunee osittain ajoneuvorikosten määrän lisääntymisestä viimeisimmän vuosikymmenen aikana. Huomiota on kiinnitetty etenkin siihen, että luvattomiin käyttöihin sisältyy rikoksia, jotka voivat olla yhtä moitittavia kuin varkausrikokset. Voimassa olevaa lakia säädettäessä luvatonta käyttöä koskevaa pykälää ajateltiin sovellettavan etupäässä nuorten hetken mielijohteesta tehtyihin huviajelutyyppeihin rikoksiin, mutta nykyään muuhun rikollisuuteen liittyvän ajoneuvorikollisuuden osuus on kasvanut. Luvattomasti käytettyjä autoja käytetään hyväksi yhä useammin muun rikoksen tekemisessä esimerkiksi niin sanottuna keikka-autona tai laittomasti hankitun omaisuuden kuljetusvälineenä. Juuri näiden rikosten kohtelu on herättänyt eniten arvostelua.

Moottorikulkuneuvon luvattoman käytön paheksuttavuutta halutaan korostaa erottamalla se muusta luvattomasta käytöstä ja mahdollistamalla ankarampien rangaistusten tuomitseminen. Esitys ei kuitenkaan tähtää rangaistustason nostamiseen kaikissa tekemuodoissa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ennen rikoslain kokonaisuudistuksen

ensimmäisen vaiheen voimaansattamista rikoslaissa oli erillinen moottoriajoneuvon luvatonta käyttöönottamista koskeva pykälä (rikoslain silloisen 38 luvun 6 a §:n 2 momentti). Säännöksen nojalla tuomittiin se, joka oikeudetta otti toisen hallusta käyttöönsä tämän moottoriajoneuvon tai muun omalla konevoimalla kulkevan kulkuvälineen tai käytti kulkuvälinettä tietäen sen tällä tavalla otetuksi. Seuraamuksena oli vankeutta enintään kaksi vuotta.

Samassa momentissa säädettiin törkeästä tekemuodosta. Se täytyi ensinnäkin, mikäli lukittu tai lukitussa paikassa oleva kulkuväline oli otettu käyttöön murtamalla tai viekkautta käyttäen. Toinen ankaroitamisperuste oli se, että käyttämisestä oli aiheutunut erityistä vaaraa tai vahinkoa kulkuvälineelle, ja kolmas se, että rikosta oli muusta vastaavasta syystä pidettävä törkeänä. Rangaistus törkeästä tekemuodosta oli enintään kolme vuotta vankeutta. Myös luvattoman käyttöönoton ja sen törkeän tekemuodon yritys oli rangaistava (3 mom.).

Omavaltaiseksi käyttöönottamiseksi (4 mom.) nimetty lievempi tekemuoto täytyi silloin, kun rikosta pidettiin vähäisenä joko sen vuoksi, että luvattomasta käytöstä ei aiheutunut mitään vahinkoa eikä vaaraa, tai rikoksen tapahtuessa vallinneiden olosuhteiden perusteella muutoin. Tällöin rangaistus oli vain sakkoa.

Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa kumottiin vuoden 1991 alusta voimaan tulleella rikoslain muuttamisesta annetulla lailla (769/1990) moottoriajoneuvojen luvatonta käyttöönottoa koskeva tunnusmerkistö ja siirrettiin ajoneuvorikokset (moottoriajoneuvon anastus, moottoriajoneuvon luvaton käyttö sekä lievä ja törkeä luvaton käyttö) tuomittaviksi varkauden ja luvattoman käytön tunnusmerkistöjen nojalla.

Varkaudesta säädetään rikoslain 28 luvun 1–3 §:ssä. Varkaus määritellään 1 §:ssä irtaimen omaisuuden anastamiseksi toisen

hallusta. Perustunnusmerkistön rangaistusasteikko on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Törkeästä varkaudesta voidaan tuomita 2 §:n nojalla, jos teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja lisäksi varastettu omaisuus on erityisen arvokasta, teolla aiheutetaan uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinkoa, rikoksenteijä käyttää hyväkseen uhrin avutonta tai hädänalaista tilaa, teon toteuttamista varten on varustauduttu ampuma-aseella, räjähdysaineella tai muulla näiden kaltaisella vaarallisella välineellä tai rikoksenteijä murtautuu asuttuun asuntoon. Törkeästä varkaudesta voidaan tuomita vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Näpistys on 3 §:n mukaan kyseessä, jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat. Rangaistus on tällöin sakkoa. Myös yritys on kaikissa tekemuodoissa rangaistava.

Varkauden ja luvun 7—9 §:ssä tarkoitettua *luvattoman käytön* erottelu perustuu luvun perustelujen (HE 66/1988 vp) mukaan siihen, että varkaus edellyttää anastamistarkoitusta eli että tekijällä oli tarkoitus pitää omaisuus itsellään. Autovarkauksien osalta tämä tarkoittaa käytännössä pysyvää käyttöönottoa eli tarkoitusta erottaa auto lopullisesti omistajan määräysvallasta. Autoihin kohdistuvassa luvattomassa käytössä tarkoituksena on sen sijaan käyttää toisen omaisuutta ainoastaan rajoitetun ajan ja sen jälkeen hylätä tai palauttaa ajoneuvo. Jos rikoksenteijä on ottanut moottoriajoneuvon luvattomasti haltuunsa, käyttänyt sitä ja hylännyt sen jonkin ajan kuluttua, hänet voidaan tuomita varkaudesta ainoastaan silloin, kun hän on käyttänyt ajoneuvoa niin pitkän ajan, että hänen voidaan katsoa pitäneen sitä omanaan. Varkauden ja luvattoman käytön välinen rajanveto on käytännössä tulkinnanvarainen.

Luvattoman käytön rangaistusasteikko on 7 §:n mukaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Törkeästä luvattomasta käytöstä voidaan 8 §:n nojalla tuomita, mikäli teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja teolla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

tai aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinkoa tai haittaa. Siitä voidaan tuomita rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä ehdotettiin varkautta ja luvattomaa käyttöä koskeviin säännöksiin yhtenäistä yhden vuoden kuuden kuukauden enimmäisrangaistusta. Eduskuntakäsittelyssä luvattomasta käytöstä tuomittava enimmäisrangaistus kuitenkin alennettiin yhteen vuoteen samalla, kun lakiin lisättiin törkeää luvattomaa käyttöä koskeva tunnusmerkistö ankarampina asteikkoineen.

Lievästä luvattomasta käytöstä tuomitseminen edellyttää 9 §:n mukaan, että rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen huomioon ottaen, että rikos ei ole omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai haittaa, tai rikokseen liittyvät muut seikat. Mainitussa hallituksen esityksessä huomautettiin erikseen, ettei ole tarkoitus tuomita aina 7 §:n mukaan, kun kyseessä on moottoriajoneuvon luvaton käyttö, vaan myös silloin voidaan tuomita lievistä luvattomasta käytöstä. Lievä luvaton käyttö voi sanotun esityksen mukaan olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun moottoriajoneuvoon on päästy sitä vahingoittamatta ja se on käynnistetty normaalisti avaimella, ajoneuvoa käytetään vain lyhyen matkaan, sitä kuljettaa ajokelpoinen kuljettaja normaalia varovaisuutta noudattaen ja ajoneuvo palautetaan omistajalleen luvattoman käytön jälkeen. Lisäksi lievistä luvattomasta käytöstä tuomitaan yleensä henkilö, joka on ollut pelkästään luvattomasti käyttöönotetuksi tai anastetuksi tietämänsä moottoriajoneuvon kyydissä, mutta joka ei ole osallistunut käyttöönottamiseen.

Rangaistusilaston perusteella ei voi arvioida luotettavasti moottoriajoneuvoihin kohdistuvien luvattomien käyttöjen rangaistusasteikkoa, koska tuomioita koskeva tilasto ei erittele rikoksia kohteen mukaan. Huomattava osa luvattomista käytöistä kohdistuu muuhun omaisuuteen kuin ajoneuvoihin. Poliisitilaston mukaan muiden kohteiden osuus on yli kolmannes. Kyse on yleensä arvoltaan vähäisistä esineistä kuten videokaseteista ja matkapuhelimista, joihin kohdistuvasta luvattomasta käytöstä

tuomitaan säännönmukaisesti sakkoa. Luotettavat päätelmät ajoneuvorikosten rangaistuksista edellyttäisivät, että tilastoista saataisiin puhdistettua muuhun omaisuuteen kohdistuvat rikokset. Tämä vaatisi erillisselvityksiä.

Lisäksi rangaistuskäytännön selvittämistä vaikeuttaa se, että luvattomat käytöt tehdään lähes aina sarjarikoksina sekä osana muuta rikoskokonaisuutta. On tavallista, että moottoriajoneuvon luvattoman käytön kanssa tuomitaan samalla rangaistus varkaudesta, koska luvattoman käytön yhteydessä autosta usein anastetaan irtainta omaisuutta, esimerkiksi radio. Nämä tapaukset eivät kuitenkaan sisälly luvatonta käyttöä koskevaan tilastoon, vaan niitä koskevat rangaistukset huomioidaan päärikosperusteen mukaisesti varkauden rangaistustilastossa. Luvatonta käyttöä koskevassa rangaistustilastossa ovat vain ne verraten epätyypilliset tapaukset, joissa mukana ei ole muita rikoksia. Vuonna 2000 annettiin rangaistus 6 950 luvattomasta käytöstä. Tuomioita, joissa luvaton käyttö oli sarjan törkein rikos, oli 1 304, ja niitä tuomioita, joissa luvaton käyttö oli ainoa rikos, oli 746. Käytössä ei ole tietoa siitä, kuinka suuressa osassa kohteena oli muu esine kuin ajoneuvo. Erillisselvitysten mukaan muiden kuin ajoneuvoihin kohdistuvien rikosten osuus yksittäistuomioista on huomattava, arviolta noin puolet tapauksista. Ajoneuvoihin kohdistuvien rikosten rangaistustasoa ei tämän vuoksi voi kuvata luotettavasti luvatonta käyttöä koskevan rangaistustilaston perusteella. Eri tilastointitapoja yhdistelemällä sekä saatavilla olevien erillisselvitysten perusteella voidaan kuitenkin hahmottaa suurpiirteinen kuva rangaistusjakaumasta.

Tuomioistuintilastojen mukaan esimerkiksi vuonna 2000 sellaisissa useita rikoksia koskevissa tuomioissa, joihin sisältyi myös rangaistus luvattomasta käytöstä, tuomittiin hieman yli puolessa tapauksista ehdottomaan vankeuteen, 7 prosentissa yhdyskuntapalveluun, 24 prosentissa ehdolliseen rangaistukseen ja 15 prosentissa sakkoihin. Lisäksi alle yhdessä prosentissa jätettiin seuraamusluonteisesti rangaistukseen tuomitsematta. Tuomioissa, joissa luvaton

käyttö on sarjan päärikos, noin puolet rangaistuksista on sakkoja. Sakkotuomioiden osuutta kuitenkin kasvattavat muut kuin ajoneuvoihin kohdistuvat rikokset. Niissäkin tapauksissa, joissa kohteena on ajoneuvo, on huomattava, että tuomiot voivat koskea hyvin eri tyyppisiä tapauksia. Luvattomana käyttönä tuomitaan myös esimerkiksi pelkästään matkustajana oleminen tai tilanteet, joissa auto on saatu vuokraamalla luvallisesti käyttöön, mutta jätetty palauttamatta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen pääkaupunkiseudulta tekemän suppean selvityksen mukaan juuri edellä mainitun kaltaiset tilanteet olivat niitä, joissa autoihin kohdistuneissa luvattomissa käytöissä tuomittiin sakkorangaistus. Rikoksen tyyppitapaukseksi mielletty murtautuminen autoon ja siitä alkava, ojaan päättyvä huviajelu olisi taas tyypillisesti vankeudella rangaistava rikos. Seuraavassa päärikostilaston perusteella laaditussa taulukossa esitetään tuomitut keskirangaistukset rangaistuslajeittain:

	Ehdoton vankeus	Yhdyskunta-palvelu	Ehdollinen vankeus	Päiväsakot
luvaton käyttö	1,9 kk	54 t	1,7 kk	37 ps
luvattoman käytön yritys	1,5 kk	43 t	1,4 kk	31 ps
törkeä luvaton käyttö	3,6 kk	-	3,5 kk	19 ps
lievä luvaton käyttö	-	-	-	14 ps

Vuonna 2000 poliisin tietoon tulleita ajoneuvorikoksia tehtiin tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 26 391. Piilorikollisuus on ajoneuvorikoksissa hyvin vähäistä, sillä käytännössä kaikki ajoneuvorikokset ilmoitetaan poliisille vakuutuskorvausten saamiseksi. Ajoneuvorikosten yhteismäärästä moottoriajoneuvon anastuksia oli 1 796 (6,8

%), moottoriajoneuvoon kohdistuneita luvattomia käyttäjiä 24 549 (93,0 %) ja törkeitä luvattomia käyttäjiä 46 (0,2 %).

Ajoneuvorikosten määrä on vaihdellut selvästi varsinkin viimeisen viiden vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 1991 niitä tehtiin yhteensä 22 237 ja 19 772 vuonna 1995. Vuonna 1999 ajoneuvorikoksia oli jo 29 611 eli noin 30 prosenttia enemmän kuin vuonna 1991. Vuosikymmenen loppupuolella tämä kasvu näkyy kuitenkin taittuneen. Moottoriajoneuvoon kohdistuvat luvattomat ja törkeät luvattomat käytöt lisääntyivät vielä vuodesta 1998 vuoteen 1999, mutta sen jälkeen määrä on kääntynyt laskuun. Vuonna 2000 ajoneuvorikosten määrä väheni noin 11 prosenttia eli alle vuoden 1998 tason, ja vuoden 2001 ensimmäisen puolikkaan aikana laskua on tapahtunut edelleen peräti 24 prosenttia vuoden 2000 tilanteeseen verrattuna.

Poliisitilastojen mukaan vuodesta 1998 lähtien ovat selvimmin lisääntyneet autovarkaudet, joita vuonna 2000 oli 18 prosenttia enemmän kuin vuonna 1998. Tämä voi johtua siitä, että autovarkauksien määrä on aidosti kasvanut suhteessa enemmän kuin muiden ajoneuvorikosten määrä. On viitteitä siitä, että autojen ammattimainen varastaminen olisi lisääntynyt. Koska varkauden ja luvattoman käytön välinen rajanveto on tulkinnanvarainen, on myös mahdollista, että tekijän tahdon on aiempaa herkemmin tulkittu ilmentäneen tarkoitusta saada ajoneuvo omaksi. Vuoden 2001 ensimmäisen puolikkaan aikana autovarkaudetkin ovat kuitenkin vähentyneet 11 prosentilla.

Tilastotietojen mukaan ajoneuvorikollisuus on siis vuoden 1999 jälkeen kääntynyt voimakkaasti laskuun. Tästä viime vuosien positiivisesta kehityksestä huolimatta ajoneuvorikollisuuden määrän kasvu 1990-luvun korkeisiin lukemiin on huolestuttava piirre. Moottoriajoneuvovarkaudet ja luvattomat käytöt ovat lisääntyneet autokantaa nopeammin niin, että 1990-luvulla noin joka sadas auto on vuosittain anastettu tai otettu luvatta käyttöön. Ajoneuvorikollisuuden aiheuttamien ongelmien laajuudesta kertoo myös se, että pelkästään luvatta käyttöön otetuilla autoilla

ajetuista liikenneonnettomuuksista on arvioitu aiheutuvan vuodessa noin 200 miljoonan markan vahingot.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoittuu silti ajoneuvorikollisuuden osalta matalan rikollisuuden maihin. Tuoreen kansainvälisen kyselytutkimuksen mukaan vuosina 1989—2000 autovarkaudet ja luvattomat käytöt ovat olleet Suomessa harvinaisempia, sillä maamme kotitalouksista sanottujen rikosten kohteeksi joutui esimerkiksi vuonna 1996 vain 0,5 %, kun eurooppalainen keskitaso oli 1,2 %.

Ajoneuvorikollisuuden määrässä on suuria alueellisia eroja. Vuosia 1991—1995 koskevan tutkimuksen mukaan autovarkauksia tai autojen luvattomia käyttäjiä oli asukasmäärään suhteutettuna eniten Järvenpäässä, Vantaalla ja Helsingissä. Lisäksi ajoneuvorikollisuudelle tyypillistä on se, että erot voivat olla huomattavia esimerkiksi eri kaupunginosien välillä.

2.2. Ruotsin, Norjan ja Tanskan lainsäädäntö

Ruotsin rikoskaaren (brottsbalken) 8 luvussa on erilliset säännökset varkauksista, moottoriajoneuvon luvattonta käyttöä ja muuta omavaltaista menettelyä varten.

Varkauden tunnusmerkistö eroaa suomalaisesta tunnusmerkistöstä siinä, että Ruotsissa anastamiseen täytyy suoraan liittyä vahinko. Varkauden täyttymiseksi ei riitä edes se, että teko aiheuttaa vahingon välillisesti esimerkiksi uuden ajokortin hankintakustannusten muodossa. Myös törkeän tekemuodon kvalifiointiperusteissa on pieniä eroja suomalaisen tunnusmerkistöön verrattuna. Moottoriajoneuvon luvattomasta käytöstä tuomitaan luvun 7 §:n nojalla, kun tekijä on ”ottanut ja käyttänyt” (tager och brukar) moottorikäyttöistä ajoneuvoa luvattomasti. Jos ajoneuvo on ollut tekijän hallinnassa ennen luvattonta käyttöä, ei voida tuomita moottoriajoneuvon luvattomasta käytöstä vaan muusta omavaltaisesta menettelystä. Mainitun 7 §:n kohteena voi olla auton, moottoripyörän ja muiden maassa käytettävien ajoneuvojen lisäksi esimerkiksi

moottorivene ja lentokone. Pelkkä ajoneuvon siirtäminen ei täytä 7 §:n tunnusmerkistöä, ellei kulkuvälinettä käytetä ajoneuvolle tarkoitettulla tavalla, vaan silloin tuomitaan luvun 8 §:n (egenmäktigt förfarande) tai 9 §:n (självtäkt) nojalla. Moottoriajoneuvon luvattoman käytön törkeää ja lievää tekemuotoa varten ei ole säädetty erityisiä soveltamisperusteita. Niiden määrittelyssä on viitattu ainoastaan siihen, että rikos on lievä tai törkeä. Omavaltaisen menettelyn tunnusmerkistö on laajempi kuin luvattoman käytön tunnusmerkistö Suomessa.

Varkauden ja moottoriajoneuvon luvattoman käytön rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta. Asteikko törkeälle varkaudelle on kuudesta kuukaudesta kuuteen vuoteen vankeutta ja törkeälle moottoriajoneuvon luvattomalle käytölle kuudesta kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta. Varkauden lievistä tekemuodoista voidaan tuomita sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, kun taas lievistä moottoriajoneuvon luvattomasta käytöstä voi saada ainoastaan sakkoo. Muusta omavaltaisesta menettelystä rangaistus on sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta ja törkeässä tekemuodossa enintään kaksi vuotta vankeutta. Varkauden ja moottoriajoneuvon luvattoman käytön yritys on rangaistava luvun 12 §:n nojalla. Ruotsissa moottoriajoneuvon luvaton käyttö siis sijoittuu moitearvostelussa varkauden ja omavaltaisen käytön väliin.

Norjan rikoslain (straffeloven) 257 ja 258 §:ssä säädetään varkaudesta ja sen törkeästä tekemuodosta. Moottoriajoneuvon käyttövarkaudesta (brukstyveri av motorvogn) säädetään 260 §:ssä, ja yleinen luvaton käyttöä koskeva säännös on 261 §:ssä.

Varkauden tunnusmerkistö täyttyy vain silloin, kun tekijä on ottanut irtaimen esineen tarkoituksella hankkia itselleen tai toiselle oikeudetonta etua. Moottoriajoneuvon käyttövarkaudesta tuomitaan se, joka oikeudenvastaisesti ”ottaa moottoriajoneuvon ja käyttää tai hallitsee sitä” sekä se, joka myötävaikuttaa tällaiseen tekoon. Säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, mikäli tekijä kuuluu ajoneuvon oikeudenhaltijan talouteen tai on tämän palveluksessa. Kohteena voi olla

moottoriajoneuvon lisäksi moottorikäyttöinen alus tai ilma-alus. Ellei ajoneuvoa ole ”otettu” käyttöön, tulee harkittavaksi muuta luvaton käyttöä koskevan säännöksen soveltaminen. Sen mukaan tuomitaan se, joka oikeudettomasti käyttää tai hallitsee toisen omistamaa irtainta omaisuutta edellyttäen, että teolla on hankittu merkittävää voittoa itselle tai aiheutettu toiselle merkittävää haittaa.

Varkaudesta ja moottoriajoneuvon käyttövarkaudesta rangaistus on sakkoo tai enintään kolme vuotta vankeutta. Törkeän varkauden rangaistusasteikko on sakkoo tai enintään kuusi vuotta vankeutta. Jos teolla on aiheutettu merkittävää vahinkoa toisen hengelle, terveydelle tai omaisuudelle taikka tekijä on aiemmin tuomittu samanlaisesta rikoksesta, käyttövarkauden asteikko on enintään viisi vuotta vankeutta. Rangaistus luvattomasta käytöstä on enintään kolme vuotta vankeutta, mutta sakkoon voidaan tuomita, jos tapauksessa on erityisen lieventävät olosuhteet.

Tanskan rikoslaissa (straffeloven) on varkaussäännösten (276, 286 ja 287 §) lisäksi vain yleinen luvaton käyttöä koskeva säännös (293 §), josta yleisesti käytetään nimitystä käyttövarkaus. Luvaton käyttöä koskeva säännös koskee myös autojen luvattomia käyttäjiä.

Rajanveto varkauden ja käyttövarkauden välillä tapahtuu tekijän tarkoitusta punnitsemalla. Varkaudesta tuomitseminen edellyttää, että tekijä on ottanut irtaimen esineen hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta etua. Käyttövarkaudesta voidaan tuomita se, joka luvattomasti käyttää toiselle kuuluvaa omaisuutta. Säännös ei edellytä esineen hallintaa eikä sitä, että myös käyttöön ottaminen on tapahtunut luvattomasti. Siksi se soveltuu myös luvallisen hallussapidon jälkeen tehtyihin tekoihin esimerkiksi silloin, kun luvallisesti käytettyä autoa ei palauteta ajoissa vaan käyttöä jatketaan merkittävästi luvallisen ajan yli. Luvattomasti käytetyn kulkuneuvon matkustaja voidaan tuomita myötävaikutuksesta luvattomaan käyttöön. Ankaroittavat olosuhteet ovat kyseessä silloin, kun esinettä ei palauteta käytön jälkeen.

Varkaudesta rangaistuksena on sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Törkeästä tekemuodosta enimmäisrangaistus on neljä vuotta ja lievistä tekemuodosta sakkoa. Käyttövarkaudesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen tai ankaroitavien olosuhteiden vallitessa enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.

2.3. Nykytilan arviointi

Ajoneuvorikollisuuden lisääntyminen 1990-luvulla on aiheuttanut etenkin autojen luvattonta käyttöä koskevien säännösten ja rangaistuskäytännön arvostelua. Moottorijoneuvojen luvaton käyttö liittyy enenevässä määrin muuhun rikollisuuteen, ja se voi olla suunnitelmallista tai jopa ammattimaista. Osa ajoneuvojen luvattomina käyttöinä rangaistavista teoista on toisin sanoen vakavia omaisuusrikoksia, joihin suhtaudutaan yhtä tuomitsevasti kuin varastamiseen ja joiden moitittavuudesta nykyiset säännökset voivat antaa liian lievän kuvan.

Ajoneuvo- ja muiden moottorikulkuneuvorikosten merkitystä voidaan korostaa myös siitä syystä, että luvattomat käytöt aiheuttavat rahallisten menetysten ohella muitakin haittoja ja vaaroja. Moottorikulkuneuvon luvaton käyttäjä on yleensä liikenneturvallisuusriski liian suuren tilannenopeuden, ajoneuvon virheellisen käsittelyn tai päihtymyksen takia.

Moottorikulkuneuvon luvattomassa käytössä on piirteitä, jotka erottavat sen muusta luvattomasta käytöstä. Siinä esimerkiksi joudutaan yleensä murtautumaan lukittuun kulkuneuvoon tai tilaan, jossa kulkuneuvo on, luvattomasti käytetyn esineen taloudellinen arvo on huomattavasti suurempi kuin luvattomissa käytöissä yleensä, esineen käyttöarvo omistajalle on suuri ja sen puuttuminen voi aiheuttaa huomattavaa haittaa tai vahinkoa, esine ei monesti ole takaisin saataessa samassa kunnossa kuin ennen käyttöä ja palauttamatta jättäminen on tyypillistä. Koska kulkuneuvo voidaan hylätä pitkien matkojen päähän, takaisin saaminen on hankalaa tai omistaja ei

välttämättä saa sitä lainkaan takaisin. Näin ollen yleinen rikosnimike luvaton käyttö ei välttämättä kuvaa kovin hyvin moottorikulkuneuvoihin kohdistuvia tekoja.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on puuttua entistä tehokkaammin moottorikulkuneuvon luvattomiin käyttöihin. Sen vuoksi ehdotetaan, että moottorikulkuneuvon luvattomasta käytöstä säädettäisiin omat rikostunnusmerkistöt nimikkeillä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus sekä lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Muutos merkitsisi paluuta ennen vuoden 1991 lainmuutosta voimassa olleeseen sääntelyyn sen osalta, että moottorikulkuneuvon luvaton käyttö on erotettu tunnusmerkistötasolla muusta luvattomasta käytöstä.

Käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita saman asteikon mukaan kuin varkaudesta eli sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Muutos helpottaisi niiden tapausten tuomitsemista, joissa on vaikea tietää, onko kyse luvattomasta käytöstä vai varkaudesta. Tarve todistaa tekijän varastamistarkoitus vähenisi, kun tekijä voitaisiin tuomita käyttövarkaudesta ja silti asteikko mahdollistaisi yhtä laajan rangaistuksen mittaamisharkinnan kuin varkaudesta tuomittaessa.

Törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita, mikäli teolla on tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä tai mikäli sillä aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen tai muuten erityisen tuntuva vahinkoa tai haittaa ja teko olisi lisäksi myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikoksen törkeässä tekemuodossa rangaistusasteikko olisi vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta eli sama kuin törkeässä varkaudessa.

Lievää tekemuotoa voitaisiin soveltaa, mikäli käyttövarkaus olisi kokonaisuutena arvostellen vähäinen huomioon ottaen se, että rikos ei ole omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai haittaa, tai muut rikokseen

liittyvät seikat. Tällöin rangaistuksena olisi sakkoa.

Moottorikulkuneuvon käyttövarkauden porrastus kolmeen tekemuotoon noudattaisi rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettua käytäntöä. Olisi myös johdonmukaista, että moottorikulkuneuvon käyttövarkauden törkeästä tekemuodosta olisi mahdollisuus tuomita ankarampi rangaistus kuin törkeästä luvattomasta käytöstä, koska edellisen perustunnusmerkistökäin on ankarammin rangaistava. Koska törkeän luvattoman käytön enimmäisrangaistus on kaksi vuotta, on perusteltua säätää oma pykälä törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta sen sijaan, että laajennettaisiin perustunnusmerkistön asteikkoa.

Myös moottorikulkuneuvon käyttövarkauden ja törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden yritys olisi rangaistavaa. Etenkin yrityksen osalta on usein vaikea arvioida, onko kyse käyttövarkauden vai varkauden yrityksestä. Eron merkitys vähenisi, kun asteikko olisi ehdotetun muutoksen jälkeen sama.

Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus sekä sen törkeä tekemuoto olisivat virallisen syytteen alaisia tekoja, kun taas lievä tekemuoto olisi asianomistajarikos. Tavallinen tekemuoto olisi kuitenkin asianomistajarikos kolmessa poikkeustapauksessa. Syyteoikeuden järjestely noudattaisi varkausrikoksissa valittua ratkaisua.

Uudistuksella on tarkoitus antaa mahdollisuus suhtautua ankarammin niihin tapauksiin, joissa moottorikulkuneuvoa käytetään luvatta olosuhteissa, joissa teko on moitittavuudeltaan rinnastettavissa varkauteen. Näin ollen uudessa säännöksessä edellytettäisiin, että kulkuneuvo on otettu toiselta luvattomasti käyttöön. Erityisesti on ajateltu tekoja, joissa kulkuneuvoa käytetään apuna muun rikoksen tekemisessä.

Pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:n mukaan jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksentekijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä vahingonteko tai lievä petos. Lain 5 luvun 10 §:n mukainen henkilöntarkastus voidaan toimittaa, jos on syytä epäillä, että on tehty

rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta tai jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö tai lievä petos. Säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että jokamiehen kiinniotto-oikeus ja henkilöntarkastus olisivat käytettävissä myös silloin, kun kyseessä on lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.

Noin 80 prosentilla ajoneuvorikoksiin syyllistyneistä on merkintöjä huumausainerikoksista. Huumeongelman hoitoon saaminen lopettaa usein myös ajoneuvorikosten tai automurtojen tekemisen. Valtioneuvosto on 5.10.2000 hyväksynyt uuden huumausainepoliittikkaa koskevan periaatepäätöksen, joka tähtää muun muassa hoidon saatavuuden ja seurannan parantamiseen. Oikeusministeriö asetti vuoden 2001 alussa toimikunnan valmistelemaan uutta lainsäädäntöä, joka mahdollistaisi sen, että vankeusrangaistuksen sijasta tuomittu veloitettaisiin osallistumaan esimerkiksi huumevieroitushoitoon (sopimushoito).

Valtioneuvoston vuonna 1999 tekemässä periaatepäätöksessä kansalliseksi rikosentorjuntaohjelmaksi painopisteenä on paikallinen rikosentorjunta. Tavoitteena on muun muassa se, että jokaiseen kuntaan laaditaan oma rikosentorjuntaohjelma. Nuorisorikollisuuden, joka hyvin usein on juuri ajoneuvoihin liittyvää rikollisuutta, torjumiseksi kunnille suositellaan koulun, nuorisotoimen, sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyötä.

Rikosentorjunnassa on panostettu tiedotukseen. Poliisi on muun muassa kohdennetuilla tiedotuskampanjoilla lähestynyt sellaisia ajoneuvon omistajia, joiden autot esimerkiksi ikänsä vuoksi ovat muita autoja helpommin varastettavissa. Myös lähipoliisitoiminnassa ja nuorisopoliisitoiminnassa yhtenä painopisteenä on ennalta ehkäisevä työ ajoneuvorikollisuuden estämiseksi ja vähentämiseksi.

Ajoneuvorikosten torjunnassa keskeinen merkitys on kiinnijäämisriskillä. Rikosten selvitysprosentti vaihtelee eri rikostyypeissä hyvin voimakkaasti siten, että alhaisimmat selvitysprosentit ovat varkausrikoksissa,

luvattomissa käytöissä ja vahingonteoissa. Vuonna 1998 selvitettiin luvattomista käytöistä vain joka kuudes. Sen vuoksi selvitysprosentin kasvattaminen on olennainen tekijä ajoneuvorikollisuuden torjunnassa. Huomattava merkitys on niin sanotulla subjektiivisella kiinnijäämisriskillä. Tällä tarkoitetaan henkilön omaa käsitystä siitä, millä todennäköisyydellä rikoksesta voi joutua kiinni. Siksi merkitystä on myös sillä, mikä kuva kontrollin tehokkuudesta annetaan.

Edellä sanotusta huolimatta rangaistuskäytännöllä voidaan olettaa olevan merkitystä mielipiteen muokkaajana sitä kautta, että se viestittää yhteiskunnan asennoitumisesta tiettyihin tekoihin. Rangaistusjärjestelmän muotoilemisessa tavoitteena on asettaa asteikot siten, että niiden ankaruus on suhteessa erilaisten tekojen keskinäiseen moitittavuuteen. Liian lievä suhtautuminen joihinkin tekoihin saattaisi pitkällä tähtäimellä heikentää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestykseen.

4. Esityksen vaikutukset

Ehdotetulla lainmuutoksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Rangaistuskäytännön mahdollinen ankaroituminen merkitsee lähinnä ehdollisten rangaistusten pitenemistä, joten ehdottomien vankeusrangaistusten määrä ei juuri lisäänty. Ehdotuksen tavoitteena on vähentää moottorikulkuneuvorikollisuudesta yksityisille kansalaisille ja vakuutusyhtiöille aiheutuvia rahallisia ja muita kustannuksia rikollisuuden määrään vaikuttamalla. Eriteltyjä tilastoja moottorikulkuneuvojen luvattomien käyttöjen vakuutusyhtiöille aiheuttamista kustannuksista ei ole, mutta esimerkiksi pelkästään autovakuutusten, jotka kattavat luvattomien käyttöjen teon kohteelle aiheuttamat vahingot sekä

automurrot, vakuutusyhtiöiden korvattavaksi aiheuttama vahinkosumma oli 178 miljoonaa markkaa vuonna 2000. Moottoriajoneuvojen luvattomien käyttöjen vähentäminen kohentaisi myös liikenneturvallisuutta.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Eduskunnan lakivaliokunta pyysi 30.8.2000 oikeusministeriön lausuntoa lakialoitteista laiksi rikoslain 28 luvun 7 §:n muuttamisesta (LA 25/2000 vp), laiksi rikoslain 28 luvun muuttamisesta (LA 26/2000 vp) ja laiksi rikoslain 28 luvun 7 §:n muuttamisesta (LA 35/2000 vp). Lakialoitteissa 25/2000 vp ja 35/2000 vp nykyisin luvattomina käyttöinä rangaistaviin ajoneuvorikoksiin ehdotetaan sovellettavaksi rikoslain varkaussäännöstä. Lakialoitteessa 35/2000 vp varkaussäännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vain moottoriajoneuvon luvattomaan käyttöön. Lakialoitteessa 25/2000 vp ehdotetaan varkaussäännöstä sovellettavaksi aina silloin, jos omaisuutta siirretään tai muulla tavalla otetaan haltuun. Lakialoitteessa 26/2000 vp ehdotetaan itsenäistä moottoriajoneuvon luvattonta käyttöä koskevaa säännöstä lisättäväksi rikoslakiin.

Oikeusministeriö antoi lausuntonsa 31.1.2001. Siinä todettiin, että oikeusministeriössä on päätetty ryhtyä valmistelemaan uutta moottoriajoneuvorikoksia koskevaa säännöstä, jota sovellettaisiin nykyisin luvattomina käyttöinä rangaistaviin tekoihin. Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot 25 eri taholta. Lausuntojen perusteella muutettiin syyteoikeuden järjestelyä niin, että myös tavallinen tekemuoto siirrettiin pääsääntöisesti virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikoslain 28 luku

9 a §. *Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.* Pykälän 1 momentin mukaan se, joka ottaa luvattomasti käyttöönsä toisen moottorikäyttöisen kulkuneuvon, on tuomittava moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi. Uusi rikosnimike vastaisi paremmin teon yleistä paheksuttavuutta, ja sillä olisi tarkoitus viestittää, että yhteiskunta suhtautuu nykyistä ankarammin tällaiseen rikollisuuteen.

Säännös eroaisi luvattomasta käytöstä kahdessa suhteessa. Ensinnäkin sen kohde olisi suppeampi, koska se sisältäisi ainoastaan moottorikäyttöiset kulkuvälineet. Toiseksi se edellyttäisi luvattoman käyttämisen lisäksi sitä, että kulkuneuvo on otettu haltuun luvattomasti, minkä vuoksi kaikki nykyisin moottoriajoneuvon luvattomana käyttönä rangaistavat teot eivät siirtyisi käyttövarkautena rangaistavaksi. Valittu ratkaisu olisi sama kuin Ruotsissa ja Norjassa. Koska moottorikulkuneuvon käyttövarkauden asteikko olisi sama kuin varkaudessa, mikä korostaisi sen moitittavuutta suhteessa luvattomaan käyttöön, olisi perusteltua tehdä myös tunnusmerkistötasolla ero varkauteen rinnastettavien tekemuotojen ja muiden moottorikulkuneuvojen luvattomien käyttäjien välillä.

Rikoksen kohteena voisi olla moottorikäyttöinen kulkuneuvo, joka voi olla moottoriajoneuvo tai muu moottorikulkuneuvo. Tämä vastaisi ennen vuotta 1991 voimassa ollutta sääntelyä. Tunnusmerkistö kattaisi kaikki moottorikulkuneuvot sitä katsomatta, kulkevatko ne maassa, ilmassa vai vedessä. Merkityksetöntä olisi myös se, kulkeeko kulkuväline esimerkiksi pyörillä, raiteilla tai jalaksilla.

Moottorikäyttöinen ajoneuvo on määritelty tieliikennelain (297/1981) 2 a §:n 2 kohdassa ja tieliikenneerikoksia koskevassa rikoslain 23 luvun 12 §:n 3 kohdassa konevoimalla kulkevaksi ajoneuvoksi. Moottorikäyttöistä ajoneuvoja ovat moottoriajoneuvo, traktori, moottorityökone ja maastojoneuvo. Moottoriajoneuvo on tarkoitettu henkilöiden ja tavarankuljetukseen tai muuhun tiellä kulkemiseen, ja niitä ovat esimerkiksi auto, moottoripyörä sekä mopo. Moottorityökoneita ovat työkoneeksi tarkoitettu ajoneuvo, jonka suurin rakenteellinen nopeus on 40 km/t, tienpitoon rakennettu muu moottorikäyttöinen ajoneuvo kuin auto sekä terminaalialueella perävaunujen ja kuljetusalustojen siirtämiseen käytettävä vetotrukki, jonka rakenteellinen maksiminopeus on 50 km/t. Moottorityökoneita ovat esimerkiksi nosturi, leikkuupuimuri ja ajettava ruohonleikkuukone. Maastojoneuvoja ovat muun muassa moottorikelkka sekä ilmatyynyalus.

Muita moottorikäyttöisiä kulkuneuvoja ovat esimerkiksi moottorivene, vesiskootteri, lentokone, helikopteri, raitiovaunu ja junan veturi. Sen sijaan soveltamisalaan eivät kuuluisi purjelentokone, jota lennetään ainoastaan ilmapirtauksia hyväksi käyttäen, tai moottoriton purjevene. Moottorikulkuneuvoja eivät myöskään ole hinattavat laitteet, joilla ei ole omaa konevoimaa, eivätkä työkoneet, joiden omalla konevoimalla ei voi siirtyä paikasta toiseen. Jos kulkuneuvoa hinataan tilapäisesti epäkuntoisuuden takia, säännöstä voidaan soveltaa, koska kulkuneuvo ei sen vuoksi menetä varsinaista luonnettaan.

Käyttövarkauden rangaistusasteikko olisi sama kuin varkaussäännöksessä, koska moottorikulkuneuvojen käyttövarkauksiin sisältyy tekoja, joiden moitittavuus voi yleisperusteluissa mainituista syistä olla yhtä suurta kuin varkausrikosten. Asteikon muuttamisella haluttaisiin tehostaa sääntelyn yleisestävää vaikutusta.

Moottorikulkuneuvon anastukset rangaistaisiin edelleen varkauksina. Käyttövarkaus poikkeaisi varkausrikoksista siinä, ettei tekijällä ole tarkoitusta tulla kulkuneuvon omistajaksi vaan ainoastaan käyttää sitä jonkin aikaa ja sen jälkeen palauttaa tai hylätä se. Arviointiin vaikuttaa muun muassa se, onko kulkuvälinettä käytetty pitkähkön aikaa, esimerkiksi useita päiviä, vai ainoastaan kertaluonteisesti. Oikeuskäytännössä teko on tulkittu varkaudeksi, jos kulkuneuvosta on irrotettu ja anastettu osia niin, että siitä on tullut käyttökelvoton (KKO 31.5.1968/1483). Varastamistarkoituksen on usein tulkittu täytyvän myös silloin, kun kulkuväline on viety kauas sen sijaintipaikasta, vaikka se olisi sitten hylätty (KKO 1954-II-15, 1958-II-45 ja 1966-II-47). Kun uudistuksella on tarkoitus korostaa moottorikulkuneuvon käyttövarkauden moitittavuutta, ei olisi enää syytä tulkita keinotekoisesti sellaisia tekoja varkauksiksi, joissa anastamistarkoitusta ei ole luonteisesti näytettävissä.

Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus koskisi vain tilanteita, joissa kulkuvälineen käyttöön ottaminen on tapahtunut luvattomasti. Pelkkä luvaton käyttäminen ei riittäisi täyttämään tunnusmerkistöä, vaan lisäksi edellyttäisiin, että tekijä on ensin ottanut kulkuvälineen toisen hallinnasta luvattomasti. Tässä suhteessa käyttövarkaus olisi rinnastettavissa varkauteen, jossa anastaminen edellyttää esineen viemistä toisen hallusta. Tunnusmerkistöjen rajanvedon kannalta merkitystä ei olisi sillä, säilytetäänkö kulkuvälinettä esimerkiksi autotallissa vai kadun varteen pysäköitynä, onko kulkuväline lukittu tai joutuuko käyttäjä murtautumaan kulkuvälineeseen.

Tilanteissa, joissa käyttäminen on alunperin ollut luvallista, tulisi luvattoman käytön tunnusmerkistön soveltaminen edelleen harkittavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa auto on saatu käyttöön vuokrattuna, mutta käyttäminen on jatkettu sopimuksen vastaisesti. Käyttövarkaussäännös ei myöskään soveltuisi silloin, kun henkilö ei ole mitenkään osallistunut kulkuvälineen käyttöönottoon eli kun häntä ei voida syyttää osallisuudesta, yllytyksestä tai avunannosta tuohon tekoon. Näin ollen esimerkiksi pelkkä

matkustajana oleminen luvattomasti käyttöön otetussa kulkuvälineessä rangaistaisiin lievänä luvattomana käyttönä ja tällöinkin vain edellyttäen, että matkustaja tiesi kulkuneuvon olevan käytössä luvattomasti.

Kulkuneuvoa käytettäessä kulutetaan samalla esimerkiksi polttoainetta, öljyä ja tuulilasinpesunestettä. Luvattoman käytön yhteydessä ei kuitenkaan aiemmin mainittujen rikoslain 28 luvun perustelujen mukaan olisi tuomittava erikseen näiden aineiden anastamisesta, koska muun muassa polttoaineen kulutus liittyy erottamattomasti luvattomaan käyttöön ja on suhteessa tähän epäoleellinen. On tavallista, että autolle aiheutetaan vahinkoa luvattoman käytön yhteydessä. Tällöin ei tuomittaisi erikseen vahingonteosta, mikäli vahinkoa on aiheutettu vain sen verran kuin on ollut tarpeen käyttövarkauden toteuttamiseksi. Esimerkiksi lukon murtaminen ja auton käynnistämiseen liittyvät vauriot sisältyisivät moottorikulkuneuvon käyttövarkauteen. Sen sijaan sellaiset vahingot kuten verhoilun turmeleminen tai autostereoiden anastaminen, jotka eivät ole suoraan yhteydessä käyttövarkauden toteuttamiseen, tuomittaisiin erillisinä vahingonteko- tai varkausrikoksina.

Pykälän 2 momentissa moottorikulkuneuvon käyttövarkauden yritys säädetään rangaistavaksi. Tunnusmerkistön täyttymiseksi riittäisi oikeuskäytännön valossa (KKO:1998:25), että kuljettaminen on aloitettu käynnistämällä moottori tai liikuttamalla kulkuneuvoa. Merkitystä ei olisi sillä, kulkeeko kulkuneuvo omalla konevoimalla, vaan myös esimerkiksi auton työntäminen tai päästäminen vierimään alamäkeen ilman vaihdetta olisi sen käyttämistä. Yrityskynnys olisi puolestaan ylitetty, kun käytön esteenä olevaa suojausta, esimerkiksi oven lukkoa tai rattilukkoa, olisi ryhdytty murtaamaan tai tekijä olisi asettanut kulkuvälineeseen niin, että hänellä on mahdollisuus saada se liikkeelle.

9 b §. *Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.* Pykälän 1 momentin mukaan törkeän tekemuodon soveltamisedellytys olisi, että teolla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai että rikoksen uhrille

aiheutetaan tämän olot huomioon ottaen tai muuten erityisen tuntuva vahinko tai haittaa. Törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden tunnusmerkistöön sisältyvä luettelo rikoksen ankaroitamisperusteista olisi tyhjentävä. Mainitun ankaroitamisperusteen olemassaolo ei kuitenkaan vielä sellaisenaan merkitsisi, että olisi tuomittava törkeästä tekemuodosta. Lisäksi vaadittaisiin, että käyttövarkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeän tekemuodon edellytykset olisivat osittain samat kuin törkeässä luvattomassa käytössä. Momentin 1 kohdan mukaisessa huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelussa ratkaisevaa ei olisi se, kuinka arvokkaan omaisuuden käyttämisestä on kyse. Arvokkaankin omaisuuden lyhytaikaista hyväksikäyttämistä on yleensä pidettävä taloudelliselta merkitykseltään melko vähäisenä tekona, ja toisaalta huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu ei edellytä sitä, että käytetty omaisuus on erityisen arvokasta. Esimerkkinä huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelusta voisi olla se, että kulkuneuvoa käytetään välineenä ammattimaisen rikollisuuden toteuttamisessa. Momentin 2 kohdassa mainitulla tuntuva vahingon tai haitan aiheuttamisella uhrille tarkoitettaisiin sekä taloudellisia että muita tekijöitä. Kohdassa käytettäisiin kahta arviointiperustetta. Tuntuva vahinko tai haitta voitaisiin ensinnäkin arvioida subjektiivisesti, uhrin olosuhteisiin suhteutettuna. Tällöin taloudellisen vahingon merkittävyys arvioidaisiin ottamalla huomioon esimerkiksi uhrin vähävaraisuus. Taloudellinen haitta voisi aiheutua esimerkiksi siitä, että kulkuneuvo on sen omistajan olennainen työväline. Tällaisia työvälineinä käytettäviä kulkuneuvoja ovat muun muassa taksina käytettävä henkilöauto, traktori ja erilaiset ammattimaiseen tavarankuljettamiseen käytettävät autot. Vahingon tai haitan suuruus voisi perustua myös uhrin muihin elinolosuhteisiin ja henkilökohtaisiin erityispiirteisiin, kuten siihen, että uhrilla ei ole esimerkiksi syrjäisen asuinpaikan tai liikuntarajoitteisuuden vuoksi mahdollisuutta päästä liikkumaan ilman ajoneuvoa. Isoakaan taloudellinen menetys ei välttämättä

aiheuta tuntuva vahinko uhrin oloihin nähden, mikäli uhri on varakas. Momentin 2 kohdan nojalla vahingon tai haitan suuruus voitaisiin kuitenkin arvioida myös objektiivisten kriteerien mukaan. Siten törkeä tekemuoto voisi olla kyseessä, mikäli kulkuneuvolle aiheutettaisiin huomattavan suuri vahinko tai omistaja kärsisi teon vuoksi erityisen tuntuva haittaa. Ankaroitamisperustetta voitaisiin käyttää esimerkiksi tapauksessa, jossa kalliille kulkuneuvolle aiheutetaan sisään murtautuessa huomattavan isot korjauskustannukset. Autolle aiheutetut kolhimis- ynnä muut kolarointivahingot voitaisiin ottaa huomioon ainoastaan silloin, kun tekijän tahallisuus kattaa niiden aiheuttamisen. Ankaroitamisperuste soveltuisi myös tilanteeseen, jossa kulkuneuvo on pientä suuremman oikeushenkilön omistuksessa oleva työväline, kuten linja-auto, kuorma-auto tai rekka-auto. Tällöin kulkuneuvon puuttuminen ei sinällään aiheuta taloudellisesti vakaassa asemassa olevalle omistajataholle tämän oloihin nähden tuntuva vahinko, mutta aiheutettu haitta tai vahinko voi siitä huolimatta olla absoluuttisesti arvioiden suuri. Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että teko tuomittaisiin säännönmukaisesti törkeänä, mikäli sen kohteena on erityisen arvokas kulkuväline. Rikoksen kohteen arvo ei sinällään osoita mitään aiheutetusta haitasta tai vahingosta. Jos luvattomasti käyttöön otettu auto on erityisen arvokas, mutta sillä ajetaan vain muutama kortteli autoa vahingoittamatta tai vaarantamatta, tekoa ei olisi tuomittava törkeänä. Myöskään teon tekeminen murtautumalla tai kulkuneuvoa jollain tavalla vahingoittaen ei sellaisenaan tekisi tekoa törkeäksi. Jos vahinko olisi aiheutettu enemmän kuin luvaton käyttö itsessään edellyttäisi, se tuomittaisiin erillisenä vahingontekorikoksena. Törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Pykälän 2 momentissa törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden yritys säädetään rangaistavaksi.

9 c §. *Lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.* Lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus olisi pykälän mukaan kyseessä silloin, kun käyttövarkaus ei ole omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai haittaa. Tekoa voitaisiin pitää vähäisenä myös muiden rikokseen liittyvien seikkojen vuoksi.

Lievän tekemuodon pääasiallisena soveltamiskriteerinä olisi teolla aiheutettu vahingonvaara. Ratkaisevaa ei olisi syntyneen vahingon tai haitan määrä vaan sen vahingon määrä, jonka on voitu arvioida olleen teon riskinä. Pykälän mukaan olisi mahdollista tuomita silloinkin, kun syntynyt haitta tai vahinko olisi tunnusmerkistössä tarkoitettua suurempi, jollei senkaltaiseen tekoon kuitenkaan tyypillisesti liity niin suurta vahinkoa. Tunnuksmerkistön soveltaminen puolestaan sulkeutuisi pois, vaikka syntynyt haitta olisi ollut vähäinen, jos teko on ollut luonteeltaan sellainen, että siihen olisi tyypillisesti voinut liittyä suurempiakin haittavaikutuksia.

Haitalla viitataan muihin kuin taloudellisiin arvoihin. Luvaton käyttö aiheuttaa kulkuneuvon omistajalle haittaa menetetyllä hallintaoikeudella ja sen tuottaman hankaluuden muodossa. Mitä pitempi käyttö on kyseessä, sitä suurempi haitta on. Haitan suuruuteen vaikuttavat myös muut tekijät kuten se, millaiseen käyttöön kulkuneuvo on tarkoitettu. Jos kohteena on työhön käytettävä kulkuneuvo, haitta on yleensä suurempi kuin jos kohteena on satunnaiseen käyttöön tarkoitettu kulkuneuvo. Haitan suuruuteen voi vaikuttaa myös esimerkiksi vuodenaika. Traktorin luvaton käyttö aiheuttaa oletettavasti suuremman haitan kesä- kuin talviaikaan. Vahingolla tarkoitetaan materialisoitavissa olevia menetyksiä kuten autolle murtautumisella aiheutettuja vahinkoja.

Lievä tekemuoto soveltuisi esimerkiksi silloin, kun teko kohdistuu yhteiseen omaisuuteen, johon tekijällä on osuus, mutta jonka käyttämiseen hänellä ei teon hetkellä sopimuksen mukaan ole oikeutta. Se soveltuisi myös silloin, kun kulkuneuvoa käytetään vain lyhyen aikaa ennen omistajalle palauttamista, sitä kuljettaja ajokelpoinen kuljettaja normaalia

varovaisuutta noudattaen eikä kulkuneuvoa ole vahingoitettu. Mikäli kulkuneuvoa on kuljettanut ajotaidoton tai päihtynyt kuljettaja tai kulkuneuvoa on jouduttu vahingoittamaan sen käyttöön ottamiseksi, teko ei yleensä voisi olla lievä käyttövarkaus.

Rangaistus lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkauksesta olisi sakkoa.

15 § *Syyteoikeus.* Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus sekä sen törkeä tekemuoto olisivat pykälän 1 momentin nojalla virallisen syytteen alaisia tekoja, kun taas lievä tekemuoto olisi asianomistajarikos.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin tavallinen tekemuoto asianomistajarikokseksi kolmessa tapauksessa. Ensinnäkin näin olisi silloin, kun rikoksenteijä asuu yhteistaloudessa asianomistajan kanssa ja rikoksen kohteena on yhteistaloudessa oleva omaisuus. Asianomistajan syytepyyntöä edellytettäisiin myös silloin, kun rikoksen kohteena on rikoksenteijän puolison, sisaruksen tai suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa olevan sukulaisen omaisuus. Kolmanneksi virallisen syytteen alaisuus ei ulottuisi tilanteisiin, joissa rikoksenteijä on kuolinpesän osakas ja rikoksen kohteena on pesän omaisuus.

Syyteoikeuden järjestely noudattaisi varkausrikoksissa valittua ratkaisua.

1.2. Pakkokeinolaki

1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

1 § *Jokamiehen kiinniotto-oikeus.* Pykälän 1 momentin mukaan jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä vahingonteko tai lievä petos.

Lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkauksesta ei voida tuomita vankeutta. Johdonmukaisuussyyt

edellyttävät, että koska mainittu lainkohta soveltuu epäiltäessä lievästä luvattomasta käytöstä, sitä voitaisiin soveltaa myös lievän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden yhteydessä, joka on luvattoman käytön

erityistapaus. Yksittäistapauksissa ei myöskään välttämättä olisi selvää, tuleeko sovellettavaksi lievän luvattoman käytön vai lievän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden tunnusmerkistö. Jollei jokamiehen kiinniotto-oikeutta voitaisi käyttää molemmissa tapauksissa, kiinniotto-oikeuden käyttäjällä olisi riski nimikkeen valintaa koskevasta virhearvioinnista. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että jokamiehen kiinniotto-oikeus soveltuu myös silloin, kun rikos on lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.

5 luku. Etsintä

10 §. *Henkilöntarkastuksen edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään, että henkilöntarkastus saadaan toimittaa, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus voidaan tehdä myös silloin, kun epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö

tai lievä petos.

Lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta voitaisiin tuomita sakkoon. Johdonmukaisuussyistä on perusteltua, että myös 5 luvun 10 §:ssä käytetään samaa soveltamisalaa laajentavaa tunnusmerkistöluetteloa kuin lain 1 luvun 1 §:ssä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että henkilöntarkastus voidaan toimittaa myös, kun epäilyn kohteena oleva rikos on lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Se, sovelletaanko tekoon vanhaa vai uutta lakia, ratkaistaan vakiintuneiden, rikoslain voimaannpanemisesta annetun asetuksen (39/1889) 3 §:stä ilmenevien periaatteiden mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****rikoslain 28 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 28 luvun 15 §, sellaisena
 kuin se on laissa 769/1990, ja
lisätään lain 28 lukuun uusi 9 a—9 c § seuraavasti:

28 luku Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä 9 a § <i>Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus</i> Joka ottaa luvattomasti käyttöönsä toisen moottorikäyttöisen kulkuneuvon, on tuomittava <i>moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta</i> sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi. Yritys on rangaistava. 9 b § <i>Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus</i> Jos moottorikulkuneuvon käyttövarkauksessa 1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai 2) aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen tai muuten erityisen tuntuva vahinkoa tai haittaa ja moottorikulkuneuvon käyttövarkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,	rikoksentekijä on tuomittava <i>törkeästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta</i> vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. 9 c § <i>Lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus</i> Jos moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, huomioon ottaen se, että rikos ei ole omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai haittaa, tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava <i>lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta</i> sakkoon. 15 § <i>Syyteoikeus</i> Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3, 6—9, 9 c eikä 10—12 §:ssä tarkoitetuista rikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin

tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.
Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös
1, 4 ja 9 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia, jos
1) rikoksentekijä asuu yhteistaloudessa
asianomistajan kanssa ja rikoksen kohteena
on tässä yhteistaloudessa oleva omaisuus,
2) rikoksen kohteena on rikoksentekijän
puolison, sisaruksen tai suoraan ylenevässä

tai alenevassa polvessa olevan sukulaisen
omaisuus tai

3) rikoksentekijä on kuolinpesän osakas ja
rikoksen kohteena on pesän omaisuus.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentti ja 5 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 213/1995 ja 5 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 566/1998, seuraavasti:

1 luku	moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos.
Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	-----
1 §	5 luku
<i>Jokamiehen kiinniotto-oikeus</i>	Etsintä
Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksentekijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä	10 §
	<i>Henkilöntarkastuksen edellytykset</i>
	Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai

muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös, jos epäilyn kohteena

oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus tai lievä petos.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Liite
Rinnakkaistekstit

1.

Laki

rikoslain 28 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 28 luvun 15 §, sellaisena
kuin se on laissa 769/1990, ja
lisätään lain 28 lukuun uusi 9 a—9 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

28 luku

**Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta
käytöstä**

9 a §

Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus

(uusi)

*Joka ottaa luvattomasti käyttöönsä toisen
moottorikäyttöisen kulkuneuvon, on
tuomittava **moottorikulkuneuvon
käyttövarkaudesta** sakkoon tai vankeuteen
enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi
kuukaudeksi.
Yritys on rangaistava.*

9 b §

Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus

(uusi)

Jos moottorikulkuneuvon käyttövarkaudessa
*1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista
hyötyä tai*
*2) aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot
huomioon ottaen tai muuten erityisen
tuntuva vahinkoa tai haittaa*
*ja moottorikulkuneuvon käyttövarkaus on
myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,
rikoksentehtyjä on tuomittava **törkeästi**
moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.
Yritys on rangaistava.*

9 c §

Lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus

(uusi)

*Jos moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, huomioon ottaen se, että rikos ei ole omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai haittaa, tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava **lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta sakkoon.***

15 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3 eikä 6—12 §:ssä tarkoitetuista rikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös 1 ja 4 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, jos

- 1) rikoksentekijä asuu yhteistaloudessa asianomistajan kanssa ja rikoksen kohteena on tässä yhteistaloudessa oleva omaisuus,
- 2) rikoksen kohteena on rikoksentekijän puolison, sisaruksen tai suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevan sukulaisen omaisuus tai
- 3) rikoksentekijä on kuolinpesän osakas ja rikoksen kohteena on pesän omaisuus.

15 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3, 6—9, 9 c eikä 10—12 §:ssä tarkoitetuista rikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös 1, 4 ja 9 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia, jos

- 1) rikoksentekijä asuu yhteistaloudessa asianomistajan kanssa ja rikoksen kohteena on tässä yhteistaloudessa oleva omaisuus,
- 2) rikoksen kohteena on rikoksentekijän puolison, sisaruksen tai suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevan sukulaisen omaisuus tai
- 3) rikoksentekijä on kuolinpesän osakas ja rikoksen kohteena on pesän omaisuus.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentti ja 5 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 213/1995 ja 5 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 566/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

1 §

1 §

Jokamiehen kiinniotto-oikeus

Jokamiehen kiinniotto-oikeus

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteikijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä vahingonteko tai lievä petos.

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteikijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, *lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus*, lievä vahingonteko tai lievä petos.

5 luku

5 luku

Etsintä

Etsintä

10 §

10 §

Henkilöntarkastuksen edellytykset

Henkilöntarkastuksen edellytykset

Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös,

Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös,

jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö tai lievä petos.

jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, *lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus* tai lievä petos.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
